

Routewijzer naar verandering

Bouwstenen voor nieuwe wetgeving

Inhoud

Voorwoord	3
1. Aanleiding voor en inzichten uit de campagne 'Hulp is geen misdaad'	4
2. Bestaande routes	6
3. Weg naar verandering: een derde route of criteria bij de autonome route	7
4. Alternatieven uit het veld	8
• Suggesties uit de NVVE publieksdebatten	9
• De visie van het Humanistisch Verbond	10
• De visie van Stichting de Einder	10
• De visie van J.T.H. Vis, advocaat bij Spong Advocaten	11
• De visie van Jan Kooijman, oud notaris te Rotterdam	12
• De visie van Albert Heringa	13

Artikel 294, lid 2 in het Wetboek van Strafrecht zegt:

Hij die opzettelijk een ander bij zelfdoding behulpzaam is of hem de middelen daartoe verschaft, wordt, indien de zelfdoding volgt, gestraft met een gevangenisstraf van ten hoogste drie jaren of geldboete van de vierde categorie.

Voorwoord

De Wet toetsing levensbeëindiging op verzoek en hulp bij zelfdoding (WtI) kwam in 2002 na vele jaren van maatschappelijk debat tot stand. Deze wet was baanbrekend maar legde ook het monopolie op hulp bij zelfdoding in handen van artsen. Dat monopolie kan leiden tot schrijnende situaties voor mensen met een weloverwogen wens om te sterven en hun directe omgeving. Wanneer een arts bij een weloverwogen verzoek niet kan of mag helpen en de persoon om wie het gaat deze wens niet alleen kan of wil uitvoeren, ontstaan ondanks de 'euthanasiewet' situaties die feitelijk ingaan tegen het grondrecht op zelfbeschikking. De laatste wens van 'Moek' Heringa werd door de gelijknamige film uit 2010 hét voorbeeld van zo'n situatie.

Opnieuw maatschappelijk debat: 'Hulp is geen misdaad'

Albert Heringa vond de weloverwogen wens van 'Moek' belangrijker dan de wet die hulp door niet-artsen verbiedt: artikel 294, lid 2 uit het Wetboek van Strafrecht. Hij trotseerde maximaal drie jaar celstraf, hielp zijn moeder en stond daarvoor op 3 en 24 september 2013 voor de rechter. De NVVE steunt Albert Heringa en alle andere Nederlanders in een soortgelijke situatie met de campagne 'Hulp is geen misdaad'. Daarin roept de vereniging namens haar leden op tot een breed maatschappelijk debat over het vrijwillig levenseinde. Een half jaar campagne met vele gesprekken, tienduizenden steunbetuigingen voor afschaffing van artikel 294, lid 2 en een veelbesproken rechtszaak maken duidelijk hoe hard de maatschappelijke roep om verandering klinkt. Net als bij het ontstaan van de 'euthanasiewet' is verandering onontkoombaar en zal debat de uiteindelijke vorm ervan bepalen. Deze routewijzer is een hulpmiddel op weg daar naartoe. Er worden geen pasklare oplossingen geboden, maar wel de inzichten uit de campagne 'Hulp is geen misdaad' en de alternatieve geluiden uit het veld die wij tijdens de looptijd hebben vergaard. Ik denk daarbij onder andere aan de uitspraak van Willem Anker die stelt: "Naar mijn mening zal over enige jaren 'voltooid leven' een volwaardige rol spelen bij de euthanasietoetsing. Terugkijkend zal men dan ook constateren dat de zaak van Albert Heringa en Moek uiterst belangrijk zo niet baanbrekend is geweest."

Met deze inzichten draagt de NVVE graag bij aan nieuwe wetgeving.

Petra de Jong
Directeur NVVE

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'Petra de Jong'.

1. Aanleiding voor en inzichten uit de campagne 'Hulp is geen misdaad'

Aanleiding: Manifest 294

De vele schrijnende verhalen die sinds 2011 op geachtekamerleden.nl zijn geplaatst, opgeteld bij de verhalen die de NVVE direct of via de media bereiken, maken duidelijk dat de strafbaarstelling van hulp bij zelfdoding door niet-artsen in artikel 294, lid 2 een maatschappelijk probleem is met veel impact op de direct betrokkenen.

Zelfdoding is niet strafbaar. Wanneer een arts niet kan of mag helpen bij een weloverwogen wens, is zelfdoding een manier om het leven te beëindigen. Maar niet iedereen heeft de macht en de kracht om deze wens zonder hulp uit te voeren. Door de rechtszaak tegen Albert Heringa is 'Moek' daarvan het bekendste voorbeeld. Ook is er een groep mensen die door deze strafbaarstelling bewust kiest voor een methode die de directe naasten ontziet maar wel grote maatschappelijke impact heeft. Bijvoorbeeld op hulpverleners en trein-machinisten, maar ook op andere onvrijwillige getuigen. De film *Moeders springen niet van flats* van Elena Lindemans maakt dat pijnlijk duidelijk.

De NVVE vindt dat zelfdoding een waardig afscheid van het leven moet zijn, gesteund door wie je lief is.

Die overtuiging leidt tot het document Manifest 294 waarin prominente Nederlanders oproepen tot afschaffing van artikel 294, lid 2. Dit manifest wordt eind februari 2013 naar de Tweede Kamer gestuurd en is ook de aanleiding voor de campagne 'Hulp is geen misdaad' die aan de vooravond van het proces tegen Albert Heringa van start gaat. Het doel van deze campagne is maatschappelijk debat over hulp bij zelfdoding door niet-artsen. Bij de uitspraak in de zaak Heringa wordt dit doel door de rechter onderschreven: ook hij roept nadrukkelijk op tot maatschappelijk debat over dit onderwerp.

De nieuwe inzichten onderweg: van afschaffen naar criteria

Tijdens de campagne wordt duidelijk dat de overgrote meerderheid van het publiek en de media niet twijfelt over de vraag of de hulp van Albert Heringa aan 'Moek' een misdaad was. Eigenlijk vindt niemand dat hij hiervoor straf verdient. Maar als afschaffing van artikel 294, lid 2 ter sprake komt, is die twijfel wel aanwezig. De primaire reactie op afschaffing is angst voor misbruik. Maar wat is misbruik? Er is sprake van misbruik wanneer je uit eigen belang iemand helpt met overlijden. Dat komt concreet neer op moord, doodslag en

aanzetten tot zelfdoding. Deze zaken zijn opgenomen in andere artikelen van het Wetboek van Strafrecht en blijven ook strafbaar wanneer artikel 294, lid 2 zou worden afgeschaft. Maar omdat deze reactie steeds terugkomt, leidt zij tot het voortschrijdend inzicht dat:

1. het benoemen van die andere wetsartikelen de angst voor misbruik niet wegneemt.
2. het wettelijk verankeren van de criteria
 - zorgvuldig
 - onbaatzuchtig
 - transparant
 - toetsbaar
 - waardig
 - legaal

aan hulp bij zelfdoding door niet-artsen een stap kan zijn die angst voor misbruik wel wegneemt.

De belangrijkste les: verandering = onontkoombaar

De campagne 'Hulp is geen misdaad' en de rechtszaak tegen Albert Heringa maken de maatschappelijke problematiek rondom hulp bij zelfdoding door niet-artsen duidelijk. De rechter in de zaak Heringa roept, net als de NVVE, nadrukkelijk op tot maatschappelijk debat in aanloop naar wetswijziging. In de visie van advocaat Willem Anker speelt voltooid leven over een aantal jaren een volwaardige rol bij de euthanasietoetsing. De vraag is kortom niet óf er iets moet veranderen (verandering is onontkoombaar) maar hóe die verandering gestalte moet krijgen. ■

2. Bestaande routes

De weg naar verandering begint bij een open blik naar de bestaande situatie. De inzichten uit de campagne 'Hulp is geen misdaad' kunnen worden toegepast in de ontwikkeling van nieuwe routes of in de verbetering van de routes die al bestaan.

Medische route

De medische route bestaat uit euthanasie en hulp bij zelfdoding door artsen en is de huidige praktijk in Nederland. De Wtl stelt artsen vrij van strafvervolgning o.b.v. artikel 294, lid 2 wanneer zij zich houden aan de wettelijke zorgvuldigheidseisen. Een van die zorgvuldigheidseisen is de overtuiging dat er sprake is van uitzichtloos en ondraaglijk lijden van de patiënt. Deze eis zorgt ervoor dat niet de patiënt maar de dokter het laatste woord heeft over wat uitzichtloos en ondraaglijk lijden is en wat niet. In veel gevallen is hierover geen verschil van inzicht tussen dokter en patiënt. Maar wanneer er geen sprake is van een terminale ziekte en een patiënt op andere gronden zoals een voltooid leven of een psychiatrische aandoening klaar is met leven, komen verschillen van inzicht regelmatig voor. De Levenseindekliniek kan in een aantal van deze gevallen bemiddelen of de rol van de eigen arts overnemen, maar is niet het middel om dit probleem op te lossen. De vele, vaak dramatische verhalen die de NVVE bereiken, leren ons dat de medische route natuurlijk heel veel lijden wegneemt maar ook veel lijden laat voortduren. Telt het lijden van een persoon met een weloverwogen wens om te sterven minder zwaar wanneer de dokter besluit dat hij/zij niet kan of mag helpen?

Autonome route

De autonome route komt voort uit het gegeven dat het in Nederland niet strafbaar is om zelf een einde aan het leven te maken. De NVVE steunt de wens van mensen die er bewust voor kiezen om op waardige wijze en autonoom een einde aan hun leven te maken, al dan niet met behulp van naasten. Maar op dit moment is het niet mogelijk dat op legale wijze te doen. Als de dokter niet kan of wil helpen, is hulp van naasten wettelijk verboden. Hulp bij zelfdoding door niet-artsen komt wel voor maar gebeurt, om vervolging zoals bij Albert Heringa te voorkomen, in een schemergebied. De autonome route in de huidige vorm is niet transparant en wordt dat pas wanneer hulp bij zelfdoding wettelijk is verankerd. ■

3. Weg naar verandering: een derde route of criteria bij de autonome route

Zoals eerder is gememoreerd, leert voortschrijdend inzicht tijdens de campagne 'Hulp is geen misdaad' dat afschaffing van artikel 294, lid 2, ondanks het feit dat misbruik al in andere artikelen in het Wetboek van Strafrecht strafbaar is gesteld, voor veel mensen een stap te ver is. Debatten tijdens de campagne laten zien dat ook NVVE-leden verdeeld zijn tussen volledig afschaffen en een pragmatische oplossing die de wettelijke status van hulp bij zelfdoding door niet-artsen verandert van 'strafbaar' naar 'strafbaar tenzij'.

Tijdens een debat in Eindhoven werd dit dilemma door een van de deelnemers treffend verwoord: "Eigenlijk ben ik voor radicale stappen maar ik heb geleerd dat je met kleine stappen grote dingen kunt bereiken."

Een bekend voorbeeld van een pragmatische oplossing is de door het voormalig burgerinitiatief Uit Vrije Wil opgestelde proeve van wet met als kern dat BIG-geregistreerde stervenshulpverleners beoordelen of een vraag om hulp bij zelfdoding voor mensen met een voltooid leven (ondergrens is 70 jaar) vrijwillig, weloverwogen en duurzaam is. Deze derde route, de hulpverlenersroute, betekent onder andere uitbreiding van artikel 294 met een derde lid waarin, net als in de Wtl, regulering via zorgvuldigheidseisen is opgenomen. De NVVE ondersteunt dit gedachtegoed maar wil het niet beperken tot mensen met een voltooid leven.

Een andere mogelijkheid is het toevoegen van wettelijke criteria voor hulp bij zelfdoding aan de autonome route. Feitelijk beschouwd is hulp bij zelfdoding tenslotte hulp bij de uitvoering van een autonome wens tot zelfbeschikking omdat de persoon in kwestie niet de kracht en/of de kennis heeft om het volledig zelfstandig te doen. Criteria die tijdens debatten bij herhaling naar voren komen zijn zorgvuldig, onbaatzuchtig, transparant, toetsbaar, waardig en legaal.

De ideale route van veel NVVE-leden blijft volledige eigen regie: een 'laatstewilpil' om zelf het moment van sterven te bepalen en de vrijheid om dat samen met de mensen die je lief zijn te mogen doen. Als volledige zelfbeschikking nu nog een stap te ver is maar een derde route of uitbreiding van de autonome route met criteria wel een weg is om stappen vooruit te zetten, wil de NVVE, samen met de wetgevende macht en alle betrokkenen in het veld, de bijbehorende criteria of zorgvuldigheidseisen helpen vaststellen en in wetgeving vastleggen. ■

4. Alternatieven uit het veld

Het maatschappelijk debat over de vraag of en hoe niet-artsen mogen helpen bij zelfdoding leidt tot een breed scala aan suggesties en visies.

Voor veel leden van de NVVE is eigen regie de ideale oplossing. “Geef ons die pil,” is een kreet die veelvuldig terugkwam tijdens publieksdebatten in december 2013 en januari 2014. De meningen van mensen en organisaties uit het veld lopen uiteen van volledige autonomie voor de burger naar behoud van de huidige wet met een Aanwijzing betreffende het vervolgingsbeleid aan het Openbaar Ministerie. Maar verandering is de rode draad van de reacties uit het veld. Op de volgende pagina's volgt een selectie uit die reacties.

Suggesties uit de NVVE publieksdebatten

Hoe kunnen niet-artsen helpen bij de zelfdoding van hun naasten? In drie publieksdebatten vroeg de NVVE om een antwoord op die vraag.

Een notaris die beoordeelt of de wilsbeschikking zonder druk en zelfstandig tot stand is gekomen. En die bij twijfel zijn kantoorgenoten er ook nog naar laat kijken.

Of drie onafhankelijke getuigen die de wilsverklaring controleren op echtheid. Alleen dan mag de apotheker de middelen geven die een eind aan het leven maken.

Twee suggesties om misbruik te voorkomen als ook niet-artsen hulp bij zelfdoding mogen geven. Een wilsverklaring is sowieso onontbeerlijk, vonden men in Groningen, Eindhoven en Zwolle. Maar dat mag heel simpel ook op een handgeschreven velletje, meende een vrouw in Groningen:

“Die angst voor misbruik is nergens op gebaseerd. Ik geloof daar niet in. Die wordt ons aangepraat.”

Zij stond daarin vrij alleen: “Ik zie hier veel integere mensen. Maar kijk eens om je heen. Wat gebeurt er niet allemaal?” klonk het waarschuwend.

Daarom moet ook vaststaan dat de hulpgever niet profiteert van de dood van de hulpvrager. Hoewel: “Dan kan ik mijn partner niet helpen, want ik heb ook financieel voordeel bij zijn dood”, verklaarde een vrouw in Eindhoven.

Daar kwam vanuit de zaal meteen een antwoord op: gekwalificeerde stervenshulpverleners, die géén familie mogen zijn. “Wat is er mis met de gewone leek?” sneerde iemand. Iemand anders: “Kijk ook eerst of een nieuwe behandelmethode de stervenswens niet wegneemt.”

Niet iedereen wilde nadenken over criteria waaronder hulp bij zelfdoding door leken wél mag. Gewoon schrappen dat wetsartikel 294, dat die hulp strafbaar stelt, vond Zwolle. Kijk of een referendum daarover mogelijk is. “Is het merendeel tegen, dan hebben we pech gehad.” Bombardeer in ieder geval de politieke partijen met een pleidooi tot schrappen.

Maar die weg leidt tot niets, meenden anderen. Albert Heringa, veroordeeld voor de hulp die hij zijn moeder gaf bij haar zelfdoding, pleitte voor pragmatisme. Handhaaf de strafbaarheid. Pleit voor zorgvuldigheidscriteria waaronder hulp wél mag. Hij somde op: “Doe het in alle openheid, zodat je handelen getoetst kan worden. Geef als begunstigde de hulp niet zelf. Gebruik de goede middelen. Zorg voor getuigen. En check of de hulpvrager zijn stervenswens duidelijk heeft vastgelegd.”

Twee 17-jarige meisjes in Zwolle vonden dat alle hulp sowieso onderzocht moet worden door het OM. Als daaruit blijkt dat het ging om naastenliefde, kan vervolging uitblijven.

Existentieel zorgvuldig, medisch verantwoord

De visie van het Humanistisch Verbond

Mensen die hun leven voltooid achten, moeten menswaardig kunnen sterven. Ook niet-medici zouden straffeloos stervenshulp moeten

kunnen geven, op voorwaarde dat kan worden aangetoond dat de stervenswens *weloverwogen, vrijwillig en duurzaam* is en de geboden hulp *doordacht, transparant en onbaatzuchtig*.

We denken aan:

1. twee bij de notaris vastgelegde bewijzen (wilsverklaringen, audio-en/of video-opnamen) met een tussenperiode van drie maanden, waaruit blijkt dat de persoon in kwestie het leven duurzaam voltooid acht en wil sterven.
2. een gesprek met een derde persoon, met wie de stervens- en hulpwens wordt gedeeld, besproken en uitgevoerd. Dit gesprek wordt vastgelegd – zo nodig met een vragenlijst – en door alle drie ondertekend.

De derde persoon kan een naaste, familielid, vriend, huisarts of professionele stervensbegeleider zijn.

Als aan deze voorwaarden is voldaan, kunnen de geschikte middelen legaal

beschikbaar worden gesteld. Bijvoorbeeld door een uitgiftecentrum waar geteste middelen onder toezicht, correct beheerd en indien gewenst met een aanbod van medische begeleiding, worden verstrekt.

Het sterven zelf en de daarbij verleende hulp worden vastgelegd op video, in bijzijn van degenen die getekend hebben voor de stervenswens. Hulp bij zelfdoding door niet-medici kan onder deze of soortgelijke voorwaarden een waardevolle stap zijn, waarmee we gehoor geven aan een groeiend moreel verlangen. Het is de taak van de wetgever de mogelijkheden met open vizier te onderzoeken.

Stichting de Einder en artikel 294 Sr lid 2

De visie van het de Einder

Stichting de Einder onderschrijft de gedachte dat niemand anders dan uzelf bepaalt of u en wanneer u uw leven beëindigt als

wijze van zelfbeschikking. Counselors die met Stichting de Einder samenwerken, begeleiden sinds 1995 mensen bij het nemen van een weloverwogen besluit, en informeren over stervenswegen die het

deEinder

mogelijk maken in *eigen* beheer en onder *eigen* verantwoordelijkheid de *eigen* dood humaan te bewerkstelligen. Zorgvuldigheid staat bij de begeleiding centraal.

Nederland loopt wereldwijd voorop in liberale wetgeving met betrekking tot het zelfgewilde levenseinde. Zo is euthanasie bij wet geregeld. Deze wet geeft alleen aan artsen het recht onder bepaalde voorwaarden hulp bij zelfdoding te bieden. Niet-artsen zijn ingevolge artikel 294 lid 2 Sr strafbaar indien zij hulp bij zelfdoding bieden. Het enige dat momenteel op grond van bestaande jurisprudentie is toegestaan voor niet-artsen, is het voeren van gesprekken over zelfdoding, het geven van algemene informatie en het bieden van morele ondersteuning.

Het is echter niet voor iedereen mogelijk de zelfgekozen dood ook zelf volledig uit te voeren. Soms kan actieve ondersteuning gewenst zijn, bijvoorbeeld als er sprake is van lichamelijke beperkingen veroorzaakt door ziekte. Om die reden is Stichting de Einder voorstander van inperking van artikel 294 lid 2 Sr en voor verruiming van de mogelijkheden voor niet-strafbare hulp, zonder bevoogding of toetsing van de stervenswens. Bij een verzoek om hulp van iemand die zijn leven als voltooid ervaart (om welke reden dan ook) bepleit de stichting meer mogelijkheden voor de rol

van naasten, intimi en hulpverleners. Het bieden van hulp op verzoek moet kunnen!

Vervolgingsbeleid als alternatief voor schrapping

De visie van J.T.E. Vis, advocaat bij Spong Advocaten

De mate van maatschappelijke acceptatie van de euthanasiewet vloeit voort uit de waarborgen die de wet biedt in het kader van de zorgvuldigheidseisen en de strikte meldplicht van de arts, waardoor elk geval van levensbeëindiging op verzoek en hulp bij zelfdoding ook daadwerkelijk wordt getoetst en aan vervolging is onderworpen wanneer niet aan de procedure is voldaan. Deze waarborgen zouden niet bestaan ingeval art. 294, tweede lid Sr wordt geschrapt.

Er is daarom een alternatief nodig voor schrapping, een alternatief dat recht doet aan de doelstellingen van het manifest, namelijk het voorkomen van mensonwaardig sterven. Dit alternatief kan mogelijk worden gevonden in een beleidsmatige decriminalisering van zorgvuldig uitgevoerde hulp bij een vrijwillige en

weloverwogen levensbeëindiging. Het Openbaar Ministerie is immers niet verplicht om ieder strafbaar feit te vervolgen maar is gehouden tot een redelijke en billijke belangenafweging. Deze belangenafweging kan plaatsvinden op basis van een Aanwijzing betreffende het vervolgingsbeleid, vastgesteld door het College van procureurs-generaal. Belangrijk is dat de minister, op verzoek van de Tweede Kamer, dit college kan instrueren en politiek verantwoordelijk is voor het vervolgingsbeleid.

Wanneer dan een Aanwijzing kan worden gevormd strekkende tot het, in beginsel, achterwege laten van vervolging voor hulp bij zelfdoding mits sprake is van een extern getoetste zorgvuldig uitgevoerde hulp bij een vrijwillige en weloverwogen levensbeëindiging, waarbij de vereisten worden gesteld van voorafgaande consultatie van een medicus en een meldplicht in verband met niet-natuurlijk overlijden, kan dit een eerste stap vormen op weg naar een decriminalisering van de hulp bij vrijwillige levensbeëindiging. Het is dan ook goed dat het debat zich richt op alternatieven die maatschappelijk breed kunnen worden gedragen in plaats van op kale schrapping van het verbod.

Hulp bij zelfdoding na notariële akte

De visie van Jan Kooijman, oud-notaris te Rotterdam

Hoe stel je vast dat iemand (X) er zelf voor kiest een einde aan zijn leven te maken?

Dat kan onder meer via een eigenhandig geschreven verklaring.

Naar aanleiding daarvan kunnen echter vragen rijzen, zoals:

- Heeft X het stuk zelf geschreven en ondertekend?
- Wanneer is de verklaring ondertekend?
- Is X onder druk gezet om de verklaring op te stellen en te ondertekenen?
- Realiseerde X zich goed wat hij opschreef en was dat ook werkelijk zijn bedoeling?

Deze vragen kan X voorkomen door zich tot een notaris te wenden met het verzoek zijn wensen in een notariële akte vast te leggen.

Dan staat in ieder geval vast dat:

1. X aan de notaris heeft verklaard dat hij het besluit om zijn leven te beëindigen zelf heeft genomen.
2. X begrijpt wat hij zegt.
Voor iemand die dit niet (meer)

begrijpt mag een notaris geen akte opmaken.

3. X de akte zelf heeft ondertekend, buiten aanwezigheid van anderen, mogelijk belanghebbenden.
4. X op deze datum zijn handtekening heeft gezet.

Ik stel daarom voor aan artikel 294 een derde lid toe te voegen:

3. *De strafbaarstelling als bedoeld in lid 2 is niet van toepassing indien de zelfdoding is voorafgegaan door een notariële akte, in welke akte de verschijnende persoon heeft verklaard, dat hij besloten heeft om zelf zijn leven te beëindigen, dat hij dit besluit geheel en al zelf heeft genomen en daartoe op geen enkele wijze is aangezet of aangemoedigd door anderen, welke akte moet zijn verleden ten minste één maand voor de datum waarop de zelfdoding plaatsvindt.*

Zorg voor een wet die autonomie aan burgers teruggeeft

De visie van Albert Heringa

Geboorte, opgroeien, ouder worden en sterven zijn normale levensfasen. Ons bestaan staat centraal en daarin maken wij

onze eigen keuzes, zowel betreffende ons lichamelijk als ons geestelijk welzijn. Veel keuzes in ons leven hebben onomkeerbare gevolgen. De erkenning van die persoonlijke autonomie is de kern van onze Grondwet. De enige grens is de autonomie van anderen. Ons leven is een recht, geen verplichting. Een naderend einde (leeftijdsonafhankelijk) maakt dat de zorgbalans verschuift van lichaam naar geest. Sterven is onze meest individuele en intieme levensfase. En juist daar, bij een zelfgekozen levens-einde, wordt onze autonomie fundamenteel aangetast; acht de samenleving zich eigenaar van het leven. We mogen zelf de levensrisico's bepalen die we willen nemen: bij vaccineren, autoracen of buiten de piste skiën. Maar zelf kiezen voor een waardige en mooie dood, inclusief de risico's van een verkeerde keuze, wordt moeilijk gemaakt.

Soms is hulp van anderen nodig, bekenden of professionals. Ook dat bepalen we in principe zelf, evenals de gewenste kwaliteit. De stervensfase is geen uitzondering. De samenleving mag drempels opwerpen om haar burgers te beschermen tegen kwaadbedoelde invloeden of hun eigen dwalingen. Dat is begrijpelijk. Die drempels zo hoog maken, dat van de persoonlijke autonomie weinig overblijft, maakt van ons bestaan een gevangenis.

Er is nu grote behoefte aan een wet die de autonomie over het eigen leven aan de burgers teruggeeft. Hulp mag die autonomie niet aantasten, wel versterken. Vooral transparantie

is nodig om alle voorwaarden van zorgvuldigheid en onbaatzuchtigheid ervan te garanderen. Die gelden voor iedereen en zijn toetsbaar. ■

“Het lijkt altijd onmogelijk tot het gedaan is”

Nederland heeft als eerste land in de wereld een euthanasiewet gerealiseerd en dat is volgens de NVVE een verworvenheid waarop de Nederlandse samenleving trots mag zijn. Aan de totstandkoming van deze wet in 2002 is dertig jaar maatschappelijk debat en juridische strijd voorafgegaan. Wettelijke veranderingen op het terrein van het vrijwillig levenseinde zijn complex, omdat het onderwerp raakt aan existentiële vragen en emoties.

Sinds de euthanasiewet is het debat over het zelfgekozen levenseinde verdergegaan. Nieuwe vragen en wensen zijn tot uiting gekomen die een oplossing behoeven.

Er is een groeiende groep Nederlanders die zelf wil kunnen beslissen wanneer en hoe zij hun leven willen beëindigen, bijvoorbeeld wanneer zij hun leven voltooid achten. Deze groep Nederlanders wil bij die autonome keuze niet afhankelijk zijn van een arts maar wil wel een waardig afscheid, gesteund door naasten. Ook wanneer een arts niet kan of wil helpen vanwege de criteria zoals die in de euthanasiewet zijn vastgelegd. Nu mogen naasten op geen enkele wijze hulp bieden bij zelfdoding: zij riskeren daarmee strafvervolgning.

Onder het motto ‘Hulp is geen misdaad’ voert de NVVE een intensieve dialoog over hulp bij zelfdoding door niet-artsen met leden, professionals en andere betrokkenen. Deze dialoog levert een bijdrage aan verdere nuancering van de (on)mogelijkheden in de uitvoering van het zelfgekozen, waardige levenseinde. De NVVE gaat ervan uit dat de verworven inzichten in de nabije toekomst zullen leiden tot een wettelijk kader dat ook de autonome keuze voor een waardig levenseinde mogelijk maakt. Om met Nelson Mandela te spreken: “Het lijkt altijd onmogelijk tot het gedaan is.”

